

26. Boşnak müziğinin özel türü Sevdalinka' ların müzikal yapısı üzerine bir inceleme

Taner ULUÇAY¹

APA: Uluçay, T. (2022). Boşnak müziğinin özel türü Sevdalinka' ların müzikal yapısı üzerine bir inceleme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (30), 435-454. DOI: 10.29000/rumelide.1188766.

Öz

Bu çalışmanın amacı, Türk toplumu ile kardeşliği 700 yıl öncesine dayanan, Bosna Hersek toplumunun müzik yapısının temel unsuru olan ve Balkan müziği içerisinde özel bir tür olan "Sevdalinka" şarkılarının müzikal yapısını belirlemektir. Bu noktadan hareketle; araştırmacı tarafından tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilmiş olan Sevdalinka şarkıları incelenmiş ve yorumlanmıştır. Şarkıların müzikal özellikleri iki boyutta incelenmiştir. Birinci boyutta şarkıların ton, makam, ölçü, kullanılan nota değerleri, ses genişliği ve notalarda yer alan müzik terimleri incelenirken, ikinci boyut ise şarkı sözleri incelenmiştir. İkinci boyutta şarkıların anlatmak istediği konu, şarkılarda kullanılan kelime ve cümleler incelenmiş, elde edilen veriler ışığında yorumlarda bulunulmuştur. Sevdalinkalar, Boşnak kültürünün sanatsal ürünleridir. Boşnak halkı hayata dair yaşadığı duyguları aktarma aracı olarak sevdalinkaları kullanmıştır. Sevdalinkalar hem geleneksel hem de popüler kültür öğelerini taşımaktadır. Zaman içerisinde Avrupa toplumlarının etkisi ile değişmiş, müzikal anlamda batılılaşma eğilimi göstermiştir. Bunun yanında geleneksel özelliklerini de korumuş, içeriğinde Türk müziği makam ve usullerini barındırmıştır. Sevdalinkalar; Boşnak halkının hem düğünlerinde hem de cenazelerinde yer alan, seveda ve hasret türküleridir. Çalışmada, sevdalinkaların Türk müzik yapısı ile iletişim ve etkileşim içerisinde olduğu, müzik yapısı içerisinde hem doğu hem de batı kültürünü barındırdığı, icralarda ise akordeonun temel çalgı olarak kullanıldığı, süslü ve trilli notaların çoğunlukla kullanıldığı; konularda ise ağırlıklı olarak seveda, hasret, pişmanlık, Allah'a dua, memleket temalarının yer aldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Bosna Hersek, Boşnak, Sevdalinka, Müzikal özellik, Konu, İçerik

An investigation on the musical structure of Sevdalinka, a special genre of Bosnian music

Abstract

The aim of this study is to determine the musical structure of the song " Sevdalinka", whose brotherhood with Turkish society dates back 700 years, which is the basic element of the musical structure of Bosnia and Herzegovina and have a special genre in Balkan music. Starting from this point; Sevdalinka songs randomly selected by the researcher were examined and interpreted. The songs were analyzed in two dimensions. First dimension is to determine the musical characteristics of the songs. These are; tone, maqam, measure, note values, register and the musical terms. The second dimension is to study the lyrics. In this dimension, the subject that the song wants to describe, the words and sentences used in the song were examined and comments were made in the light of the data obtained. Sevdalinka are artistic products of Bosnian culture. Bosnian people used the

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi ABD (Erzincan, Türkiye), ulucay44@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-5354-3509 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 27.07.2022-kabul tarihi: 20.10.2022; DOI: 10.29000/rumelide.1188766]

sevdalinkas as a means of conveying their feelings. Sevdalinkas carry both traditional and popular culture elements. Over time, it changed with the influence of European societies and showed a tendency to westernize musically. In addition, it preserved its traditional features and included Turkish music maqams and methods. Sevdalinkas; They are songs of love and longing, which are included in both weddings and funerals of Bosnian people. In the study, it has been concluded that Sevdalinka's are in communication and interaction with the Turkish music structure, they contain both eastern and western cultures in their musical structure, the accordion is used as the main instrument, ornate and trill notes are used, as the subject; that the themes of love, longing, regret, prayer to Allah, homeland are mainly included.

Keywords: Bosnia and Herzegovina, Bosnian, Sevdalinka, Musical feature, Subject, Content

Giriş

Her coğrafyanın kendi yaşantısına ait olan, konu olarak sevgi, hüznü, hasret, aşk, gurbet vb. temalarının yer aldığı, ulusal müzikleri vardır. Örnek vermek gerekirse; Türkiye’de Türkü, İspanya’da: Flamenko, Arjantin’de Tango ve Bosna Hersek’te Sevdalinka... Coğrafya, dil ve yaşam tarzı farklı olsa da her halkın kendine özgü olan, halkın ürünü olan bu müzikler; halkın yaşadığı duyguları kendine ait olan özel yöntemleri ile ifade etme aracı olarak görülmektedir.

Aşk şarkıları olarak tanımlanan Sevdalinkalar, genel olarak aşkı değil asıl olarak karasevdayı, bir başka deyişle birbirlerine çeşitli nedenlerle kavuşamayan âşkların hikâyelerini veya serzenişlerini konu almaktadırlar. Bir başka deyişle Sevdalinka’ların aşkı ele alışı mutluluğu değil hüznü yansıtmaktadır. Kavuşamama nedenlerinin başında din veya etnik köken olarak farklı ailelerin üyeleri olmaları gelmektedir (Kurtişoğlu, 2008: 57).

Bosna Hersek, federal yapıya sahip bir ülke konumundadır. Etnik kökenleri aynı olan ama inançları ve yaşam tarzları farklı olan üç yapıdan oluşmaktadır. Sevdalinka, bu üç yapıdan çoğunlukta olan Müslüman Boşnak halkının kültürel ve sanatsal ürünleridir. Şarkıların konularında; diğer unsurlar (Hırvat-Sırp) ile olan ilişkiler, sevgiler, hüznü, çatışmalar vb. duyguların yer alması doğal bir sonuç olarak görülmektedir.

Sözlü halk ürünleri olan Sevdalinka, aşkı, hüznü, acıyı, ifade etmiş olup, kafiyeli, armonili söyleyişleriyle insanların zihinlerinde daha kolay yer edinmişler, geçmişle günümüz arasında köprü vazifesi görmüşlerdir (Bayram 2015:118).

Sevdah’ (sevda, karasevda) kelimesi Türkçede aşkın hasretini ve azabını ifade eder, kökü ise Arapçada ‘sewdâ’ kelimesinden gelen ‘siyah safra’ anlamına gelen sözcüktür (<https://www.bosnahersek.ba/bosnak-muzigi>).

Sevdalinka şarkıları; hem ezgisel hem de ritimsel açıdan Türk müziğinden etkilenmiş ve Türk müziğine ait olan makamları ve ritim yapılarını kullanmıştır. Yugoslavya döneminde batı ezgileri ve ritim yapıları da türü etkilemiş ve özellikle vals ritmi 3/4 kullanılmıştır. Sevdalinka Bosna Hersek müzik kültürünün hem geçmişi, hem de bugünüdür, başka bir deyişle Sevdalinka hem geleneksel hem de popülerdir diye düşünülebilir.

20. yüzyılın başında Boşnak kimliğini oluşturan öğelerden biri Osmanlılık olduğundan, anlatıcıların makamsal özelliklere daha fazla rastlandığını belirtmelerine karşın; giderek bu öğenin hiyerarşide daha

alt sıralara inmesi ile günümüzdeki müzik eserleri incelendiğinde makamsal özelliğin azalarak tonal özellik kazandığı söylenebilmektedir (Kurtişoğlu vd. 2008).

Boşnakların İslamiyet'i kabulünden sonra ortaya çıkan Sevdalinka kadın-erkek ilişkisini yansıtmaktadır. Sevgiliye olan duygularını erkekler, Sevdalinka söyleyerek dile getirmişler, sevgilinin penceresinin altında Sevdalinka söyleyerek ilan-ı aşk etmişlerdir. Sevgili de erkeğin sevdalinkasına karşılık yine Sevdalinka söyleyerek iletişim kurmuştur. Sevdalinka' lar, böylece âşık ile maşuğun buluşması, birbirlerine olan duygularını ifade etme aracı olmuşlardır. İlk Sevdalinka' ların çıkış tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber 16. Yüzyıldan itibaren Boşnak kültüründe görülmeye başlanmıştır (Bayram 2015. s.113).

Sevdalinka aşkın anlatımıdır. Bu aşkın temel unsuru ise içinde hüznü, hasreti ve kavuşamamayı barındırmaktadır. Bir şarkıda sevgililer kavuşamazken, başka bir şarkıda Bosna'ya duyulan hasret vardır. İçeriğinde; memleket sevdası, sevgili aşkı, Allah'a yakarış, hasrete sebep olan insanlar vb. unsurları sıklıkla barındırır da ezgileri ve ritimlerinde bu unsurlara ek olarak umut unsurunun da yer aldığı görülmektedir.

Araştırmanın amacı ve önemi

Araştırmanın amacı sevdalinka şarkı sözlerinin konu ve içerik olarak incelenmesi, şarkı sözlerinin konuları ve ezgileri ile olan uyumunun ortaya konması; şarkıların notaları, ezgilerin oluşum şekli ve şarkıların yapısal özelliklerinin incelenmesi ile sevdalinkaların müzikal yapılarını ortaya koymaktır.

Bu çalışma; altı asır boyunca Boşnak halkının sevdaları, hüznüleri, sevinçleri, hasretleri vb. duyguları ifade etme aracı olan Sevdalinka şarkılarının müzikal açıdan özelliklerinin araştırılması, şarkıların yapıları hakkında bilgi vermesi bakımından önemlidir

Yöntem

Çalışmada; "Belgesel Tarama" yöntemi kullanılmıştır. Bu noktadan hareketle, Sevdalinka şarkılarının notalarına ulaşılmış ve şarkıların ses ve video kayıtlarına ulaşılmıştır. Şarkılar, hem notaları hem de ses kayıtları kullanılarak değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

"Belgesel Tarama", var olan kayıt ve belgelerden veri toplama tekniğidir. Tarananlar, geçmişteki olguların anında iz bıraktığı fotoğraf, film, plak, ses ve video kayıt cihazları, CD'ler, çeşitli araç gereçler; bina ve heykel gibi kalıntılar, olgular hakkında, sonradan yazılmış ve çizilmiş her türlü mektup, rapor, kitap, ansiklopedi; resmi ve özel yazılar ve istatistikler; tutanak, anı, yaşam öyküsü vb. kayıtlardır (Karasar, 2020:229).

Sevdalinka şarkı notaları; ses ve video kayıtları ile birlikte incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Microsoft Excel programında bir veri havuzu oluşturulmuş ve her şarkının analizi yapılarak bunlar tablolar ile gösterilmiştir.

İncelenen eserler

Araştırmada; araştırmacı tarafından tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenen, Moj dilbere, Cudna jada od Mostara grada, Ja te pjesmom zovem, Lepa maro, Kad ja poğoh na Bembağu ve Bosna Moja isimli eserler incelenmiştir.

Bulgular ve yorumlar

Bu bölümde, araştırmacı tarafından tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilmiş Sevdalinka şarkılarına ait olan; nota, şarkı sözleri ve şarkı özelliklerine ilişkin tablolar ve bulguların yorumları yer almaktadır.

Moj Dilbere (Dilberim-Aşkı-Sevdiğim)

MOJ DILBERE
Bosna i Hercegovina

Lagano ♩ = 60

Boşnakça Şarkı Sözleri -

Moj dilbere, kud se seces
haj sto i mene ne povedes
haj sto i mene ne povedes

Sto te volim, ah sto te ljubim
aman, aman, Boze moj

Povedi me, u carsiju
haj pa me prodaj bazardzanu
haj pa me prodaj bazardzanu

Uzmi za me, oku zlata
haj pa pozlati dvoru vrata
haj pa pozlati dvoru vrata
aman, aman, Boze moj

Türkçe Çeviri

Sevgilim nereye gidiyorsun
Neden beni de almıyorsun
Neden beni de almıyorsun

Seni nasıl seviyorum, ah nasıl öpüyorum
Aman, aman, Yarabbi

Beni al, çarşıya götür
Sonra sat beni pazarda
Sonra sat beni pazarda

Benim için bir altın göz al
Sonra mahkemenin kapısını yıldızla
Sonra mahkemenin kapısını yıldızla
Aman, aman, Yarabbi

Tablo 1.Moj Dilbere şarkı özellikleri

Şarkı Adı	Ton- Makam	Ölçü Sayısı	Değiştirici İşaretler	Nota Süre Değerleri	Müzikal Terimler	Konu
Moj Dilbere (Dilberim- aşkı)	Hicaz	2 / 4 3 / 4	Sib-Do#	2'lik nota 4'lük nota Noktalı 4'lük nota 8'lik nota Noktalı 8'lik nota 16'lık nota	Hız terimi Üçleme Sekizlik sus işareti Uzatma Bağı Uzatma Noktası Akor Şifreleri	Sevda- Hüzün- Hasret- Sevgili- Tanrıya yakarış

“Moj dilbere”, kavuşamadığı sevgilisine duygularını anlatmaya çalışan Boşnak bir kızın sevdalinkasıdır. Şarkının ezgisi Hicaz makamı ile oluşturulmuştur. Hicaz makamı; Türk müziğinde birçok şarkı ve türküde görülebilmektedir. Şarkı, iki dörtlük ölçü ile yazılmıştır. Şarkının sadece yirminci ölçüsünde üç dörtlük ölçü sayısının yer aldığı görülmektedir. Şarkı ezgi yapısı olarak hicaz makamında, ritimsel yapı olarak ise, batı müziğine ait olan 2/4 ve 3/4 lük vals ritmi ile oluşturulmuştur. Şarkıda; Türk Müziği ile birlikte İspanyol Endülüs Flamenko müziğinden esinlenilmiştir, yorumu yapılabilir. Şarkıda sib ve do# değiştirici işaretleri kullanılmıştır. Şarkının ses genişliği bir buçuk oktavdır. Şarkı notasında yer alan müzikal terimleri ise şunlardır: Şarkı notasında; hız terimi, üçleme nota, sekizlik sus işareti, uzatma bağı, uzatma noktası ve akor şifreleri kullanılmıştır.

“Moj dilbere”; Türkçe karşılığı olarak, “aşkı, sevdiğim” anlamlarına gelmektedir. Sevdalinkada konu olarak; Boşnak kızının, sevdiğine duyduğu sevd, hasret, hüzn ve kavuşma umuduyla Yaradan'a sesini duyurma çabası yer almaktadır.

Cudna jada od Mostara grada (Mostar şehrinde garip bir sefil**Cudna jada od Mostara grada**

Am Em C Am H
Em C Am H H F#7
Em Am Em H7 Em Am H7 Em H C
Am H7 Em H C Am H

Cud na ja
od Mo sta ra gra da Sve od la ni pa e vo do
ka ko Bi ba od liu ba vi stra de

**1. Cudna jada, od Mostara grada,
sve od lani, pa evo da sada. - x2**

**2. Ceri Bibo, ti rumena ruzo,
kazi majci sta te boli, duso. - x2**

**3. Mene boli i srce i glava
Kad moj dragi s drugom razgovara.- 2**

Boşnakça Şarkı Sözleri**- Türkçe Çeviri**

Cudna jada od Mostara grada
Sve od lani, pa evo do sada
Sve od lani, pa evo do sada.

Mostar şehrinde garip bir sefil
Geçen yıldan bu güne kadar
Geçen yıldan bu güne kadar

Kako Biba Celebica zlato
Bol boluje nikom ne kazuje
Bol boluje nikom ne kazuje.

Gözde Biba altınların nasıl
Acı kimseye anlatılmaz
Acı kimseye anlatılmaz

Ceri Bibo ti rumena ruzo
kazi majci, sta te boli, duso
kazi majci, sta te boli, duso.

Yüzün kızardı tatlı Biba
Annene sor seni ne üzer tatlım
Annene sor seni ne üzer tatlım

Mene boli i srce i glava
Jer moj dragi s drugom razgovara
Jer moj dragi s drugom razgovara.

Kalbim ve başım ağrıyor
Çünkü sevdiğim başkasıyla konuşuyor
Çünkü sevdiğim başkasıyla konuşuyor

Kakav dragi voda ga odnijela
Zbog njega si mlada oboljela
Zbog njega si mlada oboljela

Tatlı sevgiliyi su alıp götürdü
Onun yüzünden genç yaşta hastalandım
Onun yüzünden genç yaşta hastalandım

Mila majko, nemoj mi ga kleti
Obeco je, da ce me uzeti

Sevgili anne, ona lanet etme
Beni alacaktı, söz vermişti

Obeco je, da ce me uzeti

Beni alacaktı, söz vermişti

Tablo 2. Cudna jada od Mostara grada şarkı özellikleri

Şarkı Adı	Ton- Makam	Ölçü Sayısı	Değiştirici İşaretler	Nota Süre Değerleri	Müzikal Terimler	Konu
Cudna jada od Mostara grada (Mostar şehrinde garip bir sefil)	Mi minör	2 / 4 3 / 4	Fa#-Re#	2'lik nota 4'lük nota 8'lik nota 16'lık nota	Uzatma Bağı Hece bağı Tril Akor Şifreleri	Sevda- Hüzün- Hasret- Sevgili- Memleket

“Cudna jada od Mostara grada”, Mostar şehrinin gözde kızına sevdalanmış ama sevdiğine kavuşamayan bir Boşnak gencinin sevdalinkasıdır. Şarkının ezgisi mi minördür. Şarkının notası mi minör tonu ile yazılmış olmasına rağmen şarkının ezgisel yapısı Türk Müziği’ndeki Buselik makamından esinlenilerek yazılmıştır yorumu yapılabilir. Şarkı, iki dörtlük ölçü ile yazılmıştır. Şarkının on altı ve yirmi birinci ölçülerinde ise, üç dörtlük ölçü sayısının yer aldığı görülmektedir. Şarkı ezgi yapısı olarak tonal, ritimsel yapı olarak ise, batı müziğine ait olan 2/4 ve 3/4 lük vals ritmi ile oluşturulmuştur. Şarkı notası tonal olarak yazılmış ama ezgi dalgalanmasına bakıldığında Türk müziği ezgi yapısından etkilenilmiştir, denilebilir. Şarkıda fa# ve re# değiştirici işaretleri kullanılmıştır. Şarkının ses genişliği bir buçuk oktavdır. Şarkı notasında yer alan müzikal terimler ise şunlardır: Şarkı notasında; uzatma bağı, hece bağı, tril ve akor şifreleri kullanılmıştır. “Tril”; notanın, ikili pes ve ikili tiz notasına süre verilerek yapılan süslemedir. Tril tekniği, sevdalinka şarkılarda vazgeçilmez bir unsur olan, akordeon ve akordeon ile birleşen Sevdalinka vokal tekniğinin oluşabilmesi için kullanılır.

Tril tekniği Barok dönemde ortaya çıkmış, Klavsen çalgısı için yazılan notalarda ilk olarak J.S.Bach tarafından kullanılmış ve günümüzde de aynı şekilde kullanılan ve aynı teknikle çalınan, nota değerinin uzunluğuna göre; uzun ve kısa olmak üzere iki şekli olan bir müzik terimidir (Özçelik, 2002. 82).

“Cudna jada od Mostara grada”; Türkçe karşılığı olarak, “Mostar şehrinde garip bir sefil” anlamına gelmektedir. Sevdalinkada konu olarak; Boşnak gencinin, Mostar’ın en gözde ve güzel kızı Biba’ya olan karşılıksız ve umutsuz aşkı işlenmiştir. Şarkıda memleket, hasret, hüznün temaları da işlenmiştir.

Ja te pjesmom zovem (Sana bir şarkıyla sesleniyorum)

Hanka Paldum
Ja te pjesmom zovem

**2. Kao ruža koja vene
kad joj sunce pi-je rosu
i ja čekam da mi dodješ
i zamrsiš bujnu kosu.**

Boşnakça Şarkı Sözleri

Zeljno cekam tvoje pismo
I nadam se svake noci
Da ces jednom iznenada
U zagrljaj meni docu

Ja te pjesmom zovem
Zeljna tvoga milovanja
Sliku tvoju ljubim
Ljubim, ljubim svakog dana
Kao ruza koja vene
Kad joj sunce pi-je rosu
I ja cekam da mi dodjes
I zamrsis du-ğu kosu

Usne zele, ruke traze
A nemirno srce sanja
Da cu opet tvoja biti

Türkçe Çeviri

Mektubunu sabırsızlıkla bekliyorum
Ve umarım her gece
Bir gün aniden
Kollarıma geleceksin

Sana bir şarkıyla sesleniyorum
Seni okşamak istiyorum
Resmini öpüyorum
Öpüyorum, öpüyorum her gün öpüyorum
Solan bir gül gibi
Güneş gü-ğün çiğini içtiğimde
Ben de bana gelmeni bekliyorum
Ve uzun saçlarını dalgalandırırıyorsun

Dudaklar ister, eller sorar
Ve huzursuz bir kalp arzular
Tekrar senin olacağımı

U svitanje jednog dana Bir gün şafakta
Tablo 3. Ja te pjesmom zovem şarkı özellikleri

Şarkı Adı	Ton- Makam	Ölçü Sayısı	Değıştirici İşaretler	Nota Süre Değerleri	Müzikal Terimler	Konu
Ja te pjesmom zovem (Sana bir şarkıyla sesleniyorum)	Si minör	4 / 4	Fa #-Do#- La#	1'lik nota 2'lik nota Noktalı 2'lik nota 4'lük nota 8'lik nota 16'lık nota	Dörtlük sus Uzatma Bağı Uzatma Noktası Hece bağı Tekrar işareti Tril Akor Şifreleri	Sevda- Hüzün- Hasret- Sevgili-

“Ja te pjesmom zovem”, sevdiği kızıdan uzakta olan ve onun mektubunu bekleyen Boşnak gencinin sevdalinkasıdır. Şarkının ezgisi si minördür. Bu sevdalinka, ezgisel özellik olarak batı müziğinin tonal yapısına yakındır. Şarkı, dört dörtlük ölçü ile yazılmıştır. Şarkı ezgi yapısı olarak tonal, ritimsel yapı olarak ise, batı müziğine ait olan 4/4 ölçü sistemi ile oluşturulmuştur. Şarkıda fa#, do# ve la# değıştirici işaretleri kullanılmıştır. Şarkıda birlik, ikilik, noktalı ikilik, dörtlük, sekizlik ve onaltılık nota değerleri yer almaktadır. Şarkıda fa#, do# ve la# değıştirici işaretleri kullanılmıştır. Şarkının ses genişliği bir oktavdır. Şarkı notasında yer alan müzikal terimlere bakıldığında ise dörtlük sus, uzatma bağı, uzatma noktası, hece bağı, tekrar işareti, tril ve akor şifreleri kullanıldığı ve şarkının ses genişliğinin bir buçuk oktav olduğu görülmektedir.

“Ja te pjesmom zovem”; Türkçe karşılığı olarak, ‘Sana bir şarkıyla sesleniyorum.’ anlamına gelmektedir. Sevdalinkada konu olarak; Boşnak gencinin, uzakta olan sevdiğinden beklediği mektup, sevdiğine duyduğu hasret ve kavuşma umudu anlatılmaktadır.

Lepa Maro (Güzel Maro)**Lepa Maro**

A Hm E7
 A H7 E A
 H7 E E7 Le
 gde si si noc bi la kraj ka pi je
 A E7 A A E7 A
 dok sam pro la zi o Dal' si naš la
 H7 E D Dm A Dm
 bu ket be lih ru za što sam te bi Ma ro
 E A7 D A E7 A7 D D
 o Cu vaj ru ze ru za ma se ki ti Le
 E Dm H7 E A7 E

Boşnakça Şarkı Sözleri - Türkçe Çeviri

Lepa Maro gde si sinoc bila	Güzel Maro dün gece neredeydin
kraj kapije kad sam prolazio	Geçtiğin kapının yanında
da l' si nasla buket belih ruza	Bir buket beyaz gül buldun mu
sto sam tebi Maro ostavio	Sana ne bıraktım Maro
Cuvaj ruze, ruzama se kiti	Güllere iyi bak, kendini güllerle süsle
lepa Maro ti ces moja biti	Güzel Maro benim olacaksın
Zasto Maro sinoc nisi dosla	Dün gece neden gelmedin Maro
kroz basticu do male kapije	Köyün içinden küçük kapıya
da l' ti majka mozda nije dala	Belki annen izin vermemiştir
il' se plasis da vide komsije	Yoksa komşularının görmesinden mi korkuyorsun

Uskoro cu Maro da te prosim	Yakında sana soracağım Maro
tvoja majka nek darove sprema	Annen hediyelerini (çeyiz) hazırlasın
jesen ide, ti svadbi se nadaj	Düğün umutlu, sonbahar geliyor
jer cekanja lepa Maro nema	Maronun hasreti yakında bitecek

Tablo 4. Lepa Maro Şarkı Özellikleri

Şarkı Adı	Ton- Makam	Ölçü Sayısı	Değiştirici İşaretler	Nota Süre Değerleri	Müzikal Terimler	Konu
Lepa Maro (Güzel Maro)	La majör	2 / 4	Fa#-Do#-Sol#	2'lik nota 4'lük nota Noktalı 4'lük nota 8'lik nota 16'lık nota	8'lik sus 4'lük sus Tekrar işareti Dolap Akor Şifreleri Tril	Sevda- Hasret- Sevgili- Düğün- Hayal

“Lepa maro”, her Sevdalinka' da olduğu gibi ana teması sevda olan ve sevgilinin hasretinin anlatıldığı bir sevdalinkadır. Şarkının ezgisi majördür. Bu sevdalinka Boşnak düğün ve eğlencelerinde yer alan hızlı ve ritmik bir şarkıdır. Şarkı, iki dörtlük ölçü ile yazılmıştır. Şarkı ezgi yapısı olarak tonal, ritimsel yapı olarak ise, batı müziğine ait olan 2/4'lük ritim yapısındadır. Şarkıda fa#, do# ve sol# değiştirici işaretleri kullanılmıştır. Şarkının ses genişliği bir buçuk oktavdır. Şarkı notasında yer alan müzikal terimlere bakıldığında sekizlik sus, dörtlük sus, tekrar işareti, dolap, tril ve akor şifreleri kullanıldığı görülmektedir.

“Lepa Maro; Türkçe karşılığı olarak, ‘Güzel Maro’ anlamına gelmektedir. Sevdalinkada konu olarak; Boşnak gencinin, sevdiğine duyduğu, özlem, onu görebilme çabası ve Müslüman Boşnak kültüründe yer alan sevgiliyi ailesinden isteme ve çeyiz temaları yer almaktadır. Şarkıda ayrıca düğün konusu da işlenmiştir.

Kad ja pođoh na Bembašu (Bent (çeşme) başına giderken)

KAD JA POĐOH NA BEMBAŠU

Moderato

Em H7 Em D7 G Am

1. Kad ja po-đoh na Bem-ba- šu, na Bem-ba- šu na vo-du, ja po-
 Em H7 Em E7 Am
 bije-lo ja — nje, — bije-lo ja — nje sa so- bom. Ja po-ve-
 Em H7 Em
 bije-lo ja — nje, — bije-lo ja — nje sa so- bom.

1. Kad ja pođoh na Bembašu,
 na Bembašu na vodu,
 ja povedoh bijelo janje,) 2x
 bijelo janje sa sobom.

2. Sve od derta i sevdaha,
 od tuge i žalosti,

3. Sve djevojke Bembašanke
 na kapidžih stajahu:
 moja draga — ona sama) 2x
 na demirli-pendžeru.

4. Ja joj rekoh: „Dobro veče!
 Dobro veče, djevojče!“

5. Ja ne odoh
 nego odoh
 moja draga
 za drugog s

Boşnakça Şarkı Sözleri**Türkçe Çeviri**

Kad ja pođoh na Bembašu

Bent (çeşme) başına giderken

na Bembašu, na vodu

Bent başına suya

Ja povedoh bijelo janje

Götürdüm beyaz kuzumu da

bijelo janje sa sobom

Beyaz kuzumu da yanımda

Sve djevojke Bembašanke

Bent başının bütün kızları

na kapiji stajahu

Kapılarda dururken

Samo moja mila draga

Yalnız benim sevdiceğim

na demirli pendžeru

Demirli pencerede

Samo moja mila draga

Yalnız benim sevdiceğim

na visoku pendžeru

Yüksek pencerede

Ja joj rekoh dobro veče

İyi akşamlar dedim

dobro veče, djevojče	İyi akşamlar kız dedim ona
Ona meni, doj' do veče	O ise gel bu akşam dedi
doj' do veče, dilberce	Gel bu akşam dedi sevdiğim bana
Ja ne podoh istu veče	Aynı akşam gitmedim de
već ja odoh sutradan	Gittim ertesi güne
Ali moja mila draga	Ertesi gün sevdiğim
za drugog se udala	Evlenmiş başka biriyle

Tablo 5. Kad ja podoh na Bembašu Şarkı Özellikleri

Şarkı Adı	Ton- Makam	Ölçü Sayısı	Değiştirici İşaretler	Nota Süre Değerleri	Müzikal Terimler	Konu
Kad ja podoh na Bembašu (Bentbaşı'na giderken)	Mi minör	3 / 4	Fa#	2'lik nota 4'lük nota 8'lik nota Noktalı 8'lik nota 16'lık nota	Hız terimi Hece bağı Tekrar işareti Akor şifreleri	Sevda- Hasret- Pişmanlık

“Kad ja podoh na Bembašu”, sevdiğini görebilmek için çeşme başına giden ve ona sevdasını anlatmaya çalışan Boşnak gencinin sevdalinkasıdır. Benzer konu türkülerde de görülebilmektedir. Şarkının ezgisi mi minördür. Şarkının notası mi minör tonu ile yazılmış olmasına rağmen şarkının ezgisel yapısı Türk Müziği'ndeki Buselik makamından esinlenilerek yazılmıştır yorumu yapılabilir. Şarkı, üç dörtlük ölçü ile yazılmıştır. Şarkı ezgi yapısı olarak tonal, ritimsel yapı olarak ise, batı müziğine ait olan ¾'lük vals ritmi ile oluşturulmuştur. Şarkı notası tonal olarak yazılmış ama ezgi dalgalanmasına bakıldığında Türk müziği ezgi yapısından etkilenildiği söylenebilir. Bu sevdalinkanın aynı zamanda klasik gitar için düzenlenmiş bir notası da bulunmaktadır. Şarkıda fa# değiştirici işareti kullanılmıştır. Şarkının ses genişliği bir oktavdır. Şarkı notasında yer alan müzikal terimlere bakıldığında şarkı notasında; hız terimi, tekrar işareti ve akor şifreleri kullanıldığı görülmektedir.

“Kad ja podoh na Bembašu”; Türkçe karşılığı olarak, ‘Bent başına (çeşme başına) giderken’ anlamına gelmektedir. Sevdalinkada konu olarak; türkülerde de sıklıkla işlenmiş olan çeşme başında sevdiğini görebilme teması işlenmiştir. Şarkıda memleket, hasret, hüznün temaları da işlenmiştir. Şarkıda sevda, hasret, özlem ve pişmanlık konuları yer almaktadır. Bu Sevdalinka, Bosna Hersek'te küçük kız çocuklarına söylenen bir ninni olarak da bilinmektedir.

Snijeg pade na behar na voce (Baharda meyveye kar yağdı)

Narodna pjesma iz

Andante

E Dm Am Dm

1. Snijeg pade na behar na voće, snijeg pade na behar na voće, neka ljubi ko god koga hoće, neka ljubi ko god koga hoće!

G7 C A7 Dm Am Dm

pa - de na behar na voće, ne - k

Am Dm E G7 C

lju - bi ko god ko - ga ho - će, ne -

Dm Am Dm E

lju - bi ko god ko - ga ho - će!

1. Snijeg pade na behar na voće,
snijeg pade na behar na voće,
neka ljubi ko god koga hoće,
neka ljubi ko god koga hoće!
2. A ko neće, nek se ne nameće, /2x
od nameta nema selameta! /2x
3. Da si sretna ko što si nesretna, /2x
pa da doğem tebi u odaje! /2x
4. Da ti ljubim tvoja medna usta, /2x
medna usta, ostala ti pusta! /2x

Boşnakça Şarkı Sözleri**Türkçe Çeviri**

Snijeg pade na behar na voce

Baharda meyveye kar yağdı

Snijeg pade na behar na voce

Baharda meyveye kar yağdı

Neka ljubi ko god koga hoce

İsteyen istediğini öpsün

Neka ljubi ko god koga hoce

İsteyen istediğini öpsün

A ko nece nek se namece

İstemeyen kendini çeksın

Od nameta nema selameta

Selamın vergisi yok

Da si sretna ko sto si nesretna

Mutlu ya da mutsuz bilmiyorum

Pa da dotem tebi u odaje	Bu yüzden odana gelmeme müsaade et
Da ti ljubim tvoja medna usta	Baldudaktan öpmek için
Medna usta, ostala ti pusta	Baldudaklı seni yalnız bıraktı

Tablo 6. Snijeg pade na behar na voce

Şarkı Adı	Ton-Makam	Ölçü Sayısı	Değiştirici İşaretler	Nota Süre Değerleri	Müzikal Terimler	Konu
Snijeg pade na behar na voce (Baharda meyveye kar yağdı)	Hicaz	7 / 8	Sol#-Do#-Re#	2'lik nota 4'lük nota Noktalı 4'lük nota 8'lik nota	Hız terimi Hece bağı Uzatma noktası Akor şifreleri	Sevda-Hasret-Sevgili-Doğa olayları

“Snijeg pade na behar na voce”, hem ezgisel hem de ritimsel olarak Türk müziğinden etkilenmiş bir sevdalinkadır. Tam olarak; bir Trakya, Balkan ezgisidir. Şarkının ezgisi Hicaz makamıdır. Şarkı, Türk Müziği usullerinden 7/8'lik ölçü (3+2+2) ile oluşturulmuştur. Şarkıda sol#, do# ve re# değiştirici işaretleri kullanılmıştır. Şarkının ses genişliği bir oktavdır. Şarkı notasında yer alan müzikal terimler incelendiğinde hız terimi, hece bağı, uzatma noktası ve akor şifreleri kullanıldığı görülmektedir.

“Snijeg pade na behar na voce”; Türkçe olarak, ‘Baharda meyveye kar yağdı’ anlamına gelmektedir. Sevdalinkada konu olarak; baharda yağın kar temasıyla zamansız olan olaylarla yaşanan kararsızlık ele alınmıştır. Şarkıda sevda, sevgiliye yalvarma ve sevgiliyi övme temaları da işlenmiştir.

Bosna Moja (Benim Bosna'm)

Bosna moja...

(R. Živković - S. Kafedžić - O. Pobrić)

[INT]

D / Cm D D /

D / D G G7

A A7 1. D Cm 2. UNIS

[A]

D / Cm Gm Cm D

D / Cm D Gm Cm

D / Gm Cm G

Cm A7 D D7 Gm Cm

ra — da — to je pjes-

Ne-ko ti-ho u-li-com pje-vu —

tu-ga mu se os-je-ća u du —

— ši is-ta tu-ga u me-ni

Bosna moja... 2

(R. Živković - S. Kafedžić - O. Pobrić)

B Gm / D7 Gm D D7 Gm / Gm

Svu-da se sun-ce ra — da li-

E^b Cm5 A7 D / D D7

sva-ka je zem-lja —

Gm / A Gm Cm Gm D

ka — o što je Bos — na mo —

Gm / Gm A Gm E^b Cm5

na svi — je — tu ljep — še ne —

1. D / D D7 2. D / D

ma . ma .

Boşnakça Şarkı Sözleri**- Türkçe Çeviri**

Neko tiho ulicom pjevući
Tuga mu se osjeća u dući
Ista tuga u meni se javlja
To je pjesma iz mog rodnog kraja

Biri sokakta sessizce şarkı söylüyor
Onun ruhundaki acıyı hissediyorsun
Aynı acıyı bende hissetmeye başladım
Bu benim memleketimin şarkısı

Ista tuga u meni se javlja
To je pjesma iz mog rodnog kraja

Aynı acıyı bende hissetmeye başladım
Bu benim memleketimin şarkısı

Svuda se sunce rağa
Lijepa svaka je zemlja
Kao što je Bosna moja
Na svijetu ljepte nema

Güneş her yerde doğuyor
Her ülke güzeldir
Ama benim Bosna'm gibi
Daha güzel biri yok

Kao što je Bosna moja
Na svijetu ljepte nema

Ama benim Bosna'm gibi
Daha güzel biri yok

Ima noći kad mi duća pati
I kad moram pjesmu zapjevati
Bez sevdaha ne živi Bosanac
I kad svijetom luta kao stranac

Ruhumun acı çektiği geceler var
Ve bir şarkı söylemem gerektiğinde
Boşnak sevdahsız yaşayamaz
Dünyayı bir yabancı gibi dolaştığında bile

Bez sevdaha ne živi Bosanac
I kad svijetom luta kao stranac

Boşnak sevdahsız yaşayamaz
Dünyayı bir yabancı gibi dolaştığında bile

Svuda se sunce rağa
Lijepa svaka je zemlja
Kao što je Bosna moja
Na svijetu ljepte nema

Güneş her yerde doğuyor
Her ülke güzeldir
Ama benim Bosna'm gibi
Daha güzel biri yok

Kao što je Bosna moja
Na svijetu ljepte nema

Ama benim Bosna'm gibi
Daha güzel biri yok

Vrijeme dođe, moram kući poći
Jer gorak je život u samoći
Neću da me pritiska tuđina
Jer Bosna je majka Bosancima

Zamanı geldi, eve gitmem lazım
Çünkü tek başına hayat zor
Yabancı baskısında yaşayamam
Çünkü Bosna Boşnakların annesidir

Neću da me pritiska tuđina
Jer Bosna je majka Bosancima

Yabancı baskısında yaşayamam
Çünkü Bosna Boşnakların annesidir

Svuda se sunce rağa
Lijepa svaka je zemlja
Kao što je Bosna moja
Na svijetu ljepte nema

Güneş her yerde doğuyor
Her ülke güzeldir
Ama benim Bosna'm gibi
Daha güzel biri yok

Kao što je Bosna moja
Na svijetu ljepte nema

Ama benim Bosna'm gibi
Daha güzel biri yok

Şarkı Adı	Ton- Makam	Ölçü Sayısı	Değiştirici İşaretler	Nota Süre Değerleri	Müzikal Terimler	Konu
Bosna moja (Benim Bosna'm)	Sol minör	2 / 4 4 / 4	Sib-Fa#-Do#- Mib	1'lik nota 2'lik nota 4'lük nota Noktalı 4'lük nota 8'lik nota Noktalı 8'lik nota 16'lik nota	Tekrar işareti Dolap 4'lük sus 8'lik sus Hece bağı Uzatma noktası Uzatma bağı Akor şifreleri	Sevda-Hasret- Memleket-Müzik- Sevdalinka

“Bosna moja”, bir Boşnak'ın, Bosna'ya duyduğu sevda ve hasretin sevdalinksıdır. Şarkının ezgisi La Kürdi makamındadır. Bitirişte; duyulan özlemi dile getirmek için tiz perdelerde notalar yer almış ve Sevdalinka beşinci derecede karar vermiştir. Şarkı, iki dörtlük ve dört dörtlük ölçü ile yazılmıştır. Şarkı makamsal ezgi ve Türk müziği usullerinden Sofyan ve Nim Sofyan usulleri ile oluşturulmuştur. Şarkıda sib, fa#, do# ve mib değiştirici işaretleri kullanılmıştır. Şarkının ses genişliği bir buçuk oktavdır. Şarkı notasında yer alan müzikal terimlere bakıldığında; tekrar işareti, dolap, dörtlük sus, sekizlik sus, hece bağı, uzatma noktası, uzatma bağı ve akor şifreleri kullanıldığı görülmektedir.

“Bosna moja”; Türkçe olarak, ‘Benim Bosna'm’ anlamına gelmektedir. Sevdalinkada konu olarak; zorunlu nedenlerle Bosna'dan uzakta olan bir Boşnak'ın ülkesine duyduğu; sevda, özlem, memleket hasreti işlenmektedir. Şarkıda aynı zamanda kendi ülkesine sevda duyan Boşnak'ın diğer ülkelere duyduğu saygı teması da yer almaktadır.

Sonuçlar

Elde edilen bulgular ışığında araştırma sonuçları şöyledir:

- Sevdalinka; Müslüman Boşnak halkının duygularını yansıtan müzikal yapıtlardır.
- Sevdalinka; yoğun bir şekilde Türk kültürü ve Türk müziği ile etkileşim halindedir.
- Sevdalinka; müzik yapısı içerisinde hem doğu hem de batı kültürünü barındırmaktadır.
- Sevdalinka; ritimsel olarak hem batı hem de Türk müziği ritimleri ile oluşturulmuştur.
- Sevdalinka; günümüzde nota yazımı olarak evrensel müzik nota yazımı şeklindedir.
- Sevdalinka; nota içeriğinde birçok müzik terimini barındırmaktadır. Sevdalinka; temel çalgı olarak akordeon çalgısının kullanıldığı bir şarkı türüdür. Sevdalinka şarkıcısı da, vokal tekniği olarak sesini bir akordeonmuş gibi bağı ve trilli notalarla süsleyerek kullanır.
- Sevdalinka; ses genişliği bakımından genellikle bir veya bir buçuk oktav aralığındadır.

- Sevdalinka; konu olarak, Müslüman Boşnak halkının; sevdalarını, aşklarını, hüznlerini, hasretlerini, pişmanlıklarını, Allah'a dualarını, geleneklerini, memleket sevgi ve özlemlerini, eğlence ve düğünlerini işlemektedir.
- Sevdalinka içeriğine zamanla batı kültürüne ait unsurlar girmiş olsa da, Sevdalinka hem müzikal yapı hem de konu içeriği olarak Türk Müziği ile iletişim ve etkileşim içerisindedir.

Kaynakça

Bayram, S. Sevdalinka ve Türkülerde Sevgili ve Aşk Algısı, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, The Journal of International Social Research*, Cilt 8, Sayı 41, s. 112-119, 2015.

<https://www.bosnahersek.ba/bosnak-muzigi>

<https://lyricstranslate.com/>

<https://tekstovi.net/2,30,4968.html>

Karasar, N. Bilimsel Araştırma Yöntemi, İkinci Yazım, 36. Basım. S:229. Ankara. Nobel Yayın, 2020.

Kurtişoğlu, F. B., Beşiroğlu, Ş. Ş., ve Kovanlıkaya, Ç. Boşnak Kültürel Kimliğinin Simgeleri: Akordeon ve Gusla, *İTÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt5, Sayı 2, s. 35-44, 2008.

Özçelik, S. Batı Müziği Yazısında Süslemeler, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 22, Sayı 3, s. 77-91, 2002.